

ZWERVEN DOOR ZWEEDSE SCHEREN

(Inleiding)

Aktieve vakanties met kinderen zijn leuk, maar een zeekantreктоcht als gezinsvakantie lijkt een paar stapjes te ver. Langs de delen van de Zweedse Oostzeekust met een scherengebied, is dat toch goed mogelijk.

Zo'n scherengebied is een gordel van eilanden voor de kust. Zo'n honderd kilometer ten zuiden van Stockholm is die gordel meestal kilometers breed. Het is daardoor altijd mogelijk om in de luwte te varen. Verder naar het vasteland kan zelfs met een stevige wind van zee op bijna vlak water gevaren worden.

Tel daarbij nog dat de Oostzee hier geen merkbaar getij kent en bijna zoet is, plus dat je door het 'Allemansrecht' vrij bent om met je tent op een eiland te overnachten, en je hebt een pracht van een kanogebied waar ook kanoërs met weinig ervaring zorgeloos kunnen rondzwerfen.

Het is geen spectaculair landschap: een horizon vol met eilandjes, met daarachter nog meer eilandjes. Langs de kust dicht bebost, in het midden minder en de buitenscheren zijn kale rotsen. Door de uitgestrektheid, rust, ongereptheid en heel eigen sfeer is het toch een aantrekkelijk eilandschap.

Opletten

Met vrouw en twee mondige dochters van 14 en 15 jaar op pad, is het verstandig om met hun wensen rekening te houden. Omdat de meiden het liefst beschut willen varen, kiezen we ervoor om door het midden van het scherengebied tussen de eilandjes door te scharrelen en alleen met weinig of geen wind langs de buitenscheren te varen. En daar, midden in de scheren-archipel, een paar kilometer ten noorden van het gehucht Sanden, komt op nog geen twintig meter boven ons een zeearend overvliegen die even verderop in een boom landt. De meiden hebben het niet gezien. Terwijl ik enthousiast probeer duidelijk te maken in welke boom de schim zichtbaar is, komen er doodleuk nog twee van die vliegende deuren overzeilen. Mijn verhaal vooraf dat we met wat geluk zo'n zeldzame zeearend zullen zien, is niet langer houdbaar. Okee, het zijn wel erg grote vogels, maar zeldzaam...? "Pa heeft het verkeerd" is de conclusie en die past naadloos in het bestaande beeld. Alles klopt weer en we varen verder, koers 90 graden, even verder 140 graden naar een scheer met hoge rotsen, dan even 110 graden om wat rotsige uitlopers heen om vervolgens pal zuid te koersen. Dan zijn we bij de smalle doorgang die ik zocht en scharrelen we verder.

Navigeren tussen de scheren is soms lastig: het zijn er erg veel en ze lijken veel op elkaar. Natuurlijk zou een GPS handig kunnen zijn, maar gevaarlijk verdwalen kan in het gebied toch niet en het is wel zo prettig te merken dat het met kaart en kompas ook prima gaat. Ik houd meestal globaal bij waar we zijn; als je echt de hele dag van scheer naar scheer wilt navigeren, dan kijk je meer op de kaart dan om je heen.

Toch blijft het opletten. Als 's middags de tenten op een binnenscheer worden opgezet en de wind toeneemt, wil ik nog even de golven proeven tussen de buitenscheren. Bij vertrek kijk ik achterom, om het beeld van de scheer in te prenten. Als ik kletsnat van het open water terugvaar, kan ik ondanks een 180 graden andere koers, het eiland

maar moeilijk terugvinden. Eigenlijk moet je altijd een kaart onder de elastieken van je voordek hebben. Met een klein plaatkompasje kun je dan koersen uitzetten, die je vervolgens het makkelijkst vaart met een bolkompas op of in je voordek.

Aan het eind van de middag zit ik zeer tevreden op een rots van ons eigen eiland. Heerlijk zo'n land waar vrijkamperen de gewoonste zaak van de wereld is. Door het 'Allemansrecht' hoef je nooit ergens stiekem te bivakkeren, maar kun je gewoon het beste plekje kiezen dat je kunt vinden.

De tentjes staan op een mooi vlak stukje gras, het is makkelijk in- en uitstappen bij een glooiende rots en lekker zwemmen vanaf een steile rots. Het water is glashelder, bijna zoet en heeft tussen de scheren een temperatuur van zo'n 20 graden. Ik houd het bij een korte duik als ochtendtoilet, maar voor de meiden is het belangrijk dat er goed gezwommen kan worden. Met de opmerking "maar je kunt hier niet lekker zwemmen", worden heel wat prima bivakplekken – vlak plekje, volop beschutting, mooi uitzicht – verworpen. Diep water tot aan de oever en geen waterplanten, dat zijn de eisen van mijn dochters.

Vlakbij het scheer Harstena komen we voor het eerst collega-kanoërs tegen. Er wordt in het gebied heel wat gekanoed, maar toch kom je weinig peddelaars tegen omdat het gebied zo uitgebreid is en kanoërs overal kunnen varen. Voor de de veel dieper stekende motorboten en zeiljachten ligt dat anders: zij houden zich angstvallig aan de aangegeven dieptes op de waterkaarten. Begrijpelijk, want met je jacht aan de grond lopen op Zweedse rots heeft ingrijpendere consequenties dan vastlopen in Nederlandse modderbodem.

Harstena is schattig: stuga's, bakkerijtje, rokerijtje, kioskje, restaurantje, haventje. 'Knus' is het juiste woord. Het is een toeristische trekpleister in het gebied, maar dat is van een aangenaam soort kleinschaligheid, want de bezoekers zijn te tellen in tientallen. Het bakkerijtje kopen we bijna leeg, de rokerij ontdoen we van een flinke hoeveelheid vis en weg zijn we weer. Met – stom, stom – de vis in een compartiment: dagen later meurde het nog naar gerookte vis. Voortaan de ingepakte gerookte vis onder elastieken op het achterdek!

Een paar dagen later komen we echt in de bewoonde wereld als we in Fyrudden aankomen. Fyrudden heeft een centrumfunctie voor een flink deel van het scherengebied. Ook deze constatering moet in het juiste perspectief worden gezien, want ondanks die centrumfunctie blijft het een kleine haven met een paar winkeltjes. Het supermarktje wordt ontdaan van eten, bier en lekkers, de viskar van een filet warm gerookte zalm.

Als we even verder naar het zuiden richting een camping varen, kijken we op open zee. Een paar honderd meter verder om een landtong heen, varen we in volledig beschut water met riet langs de oevers en zowaar een onzweeds zacht walletje om uit te stappen. Van zee naar Giethoorn in een paar honderd meter.

Vrijkamperen is het leukst, maar af en toe een camping voor een warme douche, een echte wc en 's ochtends verse bolletjes bij het ontbijt, vinden we eigenlijk allemaal wel prettig.

Van Morrisson

Wanneer ik wat rondscharrel op een nieuwe bivakplek, kijk ik ineens recht in de met scherpe tanden gevulde bek van een grote snoek, gespietst op een tak. Het ziet er luguber uit. De vis moet ooit meer dan een meter zijn geweest en is het slachtoffer geworden van een "sportvisser" die het nodig vond de kop van zijn vangst als trofee ten toon te stellen.

Het scherengebied heeft een internationale reputatie voor grote snoek. In het vroege voorjaar komt de snoek vanuit de Oostzee naar de ondiepe scherentuin om daar te paaien. In die tijd laten ze zich ook goed vangen. Als het water warmer wordt, vertrekt de snoek weer naar het diepere water van de Oostzee om daar de haringen het leven zuur te maken. Alleen wat kleinere exemplaren blijven in het scherengebied achter. De zwembeluste meiden kan ik dus geruststellen met de boodschap dat er nu geen Jaws rondzwemt.

Na het eten komen de muggen opzetten. De meeste avonden hebben we er weinig last van, maar vanavond is het goed raak. Met een telg die erg gevoelig is voor stekende insecten, hadden we onze voorbereidingen getroffen. Een klamboe bedoeld voor een tweepersoons bed, was thuis met wat aluminium stokjes omgetoverd tot een heuse klamboetent en blijkt de vondst van de vakantie. Samen met een flinke voorraad 50% DEET-lotion lukt het prima om de insecten van het lijf te houden.

In een mum van tijd staat de klamboetent en worden stoeltjes, boeken, cd's, blikjes, en snacks naar binnen geschoven. De hele familie er achteraan om omgeven door hoog gezoem een relaxte avond te lezen, puzzelen, muziek te luisteren en van het uitzicht genieten.

Als mijn boek uit is trek ik een biertje open en probeer of ik wat kan ontvangen op het give-away radiootje met oordoppen dat ik heb meegenomen. Het pikt alleen een paar sterke zenders op. Een Zweedse Frans Bauer en opera kunnen me niet boeien, maar dan blijf ik hangen op een bekend geluid. Van het Zweeds van de presentator versta ik niets, maar langzamerhand begin ik te begrijpen wat er aan de hand is: een thema-uitzending over muziek uit Ierland. Een zachte avond, muggenvrij, prachtig uitzicht over het water en een biertje. Klik, nog een biertje. Als vervolgens Van Morrisson, U2 en Rory Gallagher langskomen, ga ik me zeer tevreden voelen. Klik, nog een biertje. Dan word ik in mijn geluk gestoord door de drie dames: of ik alsjeblieft wil stoppen met meezingen.

Douche

De kortste afstand tussen Kvädö en Stora Ålö betekent dat we een flink stuk open water moeten oversteken. Wat grotere oversteken vermijden we steeds, maar het is vandaag bladstil en we vinden het te warm om een eind om te varen. Als we

halverwege zijn, wordt het in de verte donker en vervagen de kleuren. We horen een zacht geruis dat we niet kunnen thuisbrengen. Even later valt het kwartje: we horen de regen vallen, nog ver bij ons vandaan. Als we onder de hoge oostkust van Stora Ålö verder varen zien we de sluier, wordt het geruis langzaam harder en wordt het tijd om anoraks aan te trekken. Geen capuchons of regenhoedjes, want we zijn allemaal wel toe aan een frisse kop. Zo varen we de donkere douche in en spoelen het zweet en stof van het hoofd. Tien minuten later varen we onder de douche vandaan.

Informatie

Reis

Op vakantie naar Zweden waren vroeger de veerverbindingen onontkoombaar; tegenwoordig kun je door de bruggen over de Grote Belt en de Sont alles rijden. Dat betekent een stuk omrijden en het is wat duurder dan de veren, maar je hebt niets meer te maken met reserveringen of wachttijden zodat je kunt rijden wanneer je dat wilt. En het zijn mooie bruggen; een attractie op zich. Maar met de veren gaat het natuurlijk ook nog prima.

Gebied

De Zweedse Oostzeekust is toeristisch minder ontwikkeld dan de westkust, is bosrijker en heeft een heel eigen, rustige sfeer. De scherenarchipel ten zuiden van Stockholm, globaal tussen Arkösund in het noorden en de omgeving van Västervik in het zuiden, is het meest interessant.

Het water is niet helemaal zoet, maar brak is een te groot woord. Je kunt je kleren er prima in wassen. Op beschutte plekken tussen de scheren wordt het water in de zomer ongeveer 20 graden; in een warme zomer kan dat oplopen tot zo'n 23 graden.

Het 'Allemansrecht' geeft je veel vrijheid, misbruik die niet. Geen rommel achterlaten, niet dichtbij stuga's gaan staan en geen kampvuur stoken als het erg droog is.

Het kan wel eens even duren voordat je een scheer hebt gevonden met een vlak stuk waar je je tent kunt plaatsen; wacht dus niet tot in de avond om een plek te zoeken.

Vanwege de vaak dunne laag grond bovenop de rotsbodem is het vaak een probleem de haringen ver genoeg in de grond te steken. Boogstokkententen met weinig afspanpunten zijn daarom in het voordeel.

Kaarten

Zonder ervaring met kaart en kompas ben je al gauw de weg kwijt in een wereld van scheren en nog eens scheren.

Kanoërs hebben geen zeekaarten nodig; topografische kaarten zijn hier door hun schat aan gegevens over hoogtes, paden, dorpen etc. veelal beter bruikbaar. De zogenaamde 'Gröna kartan' met een schaal van 1 : 50.000 voldoen prima. 'Blå kartan' met een schaal van 1 : 100.000 zijn ook bruikbaar, maar missen details die handig zijn bij het navigeren. Voordeel van deze laatste kaarten is natuurlijk wel dat je er minder van hoeft aan te schaffen. In de wat grotere plaatsen in het gebied zijn deze kaarten goed verkrijgbaar, maar om het zekere voor het onzekere te nemen en om jezelf de nodige voorpret te gunnen kun je ze ook bestellen bij de bekende kaartenboeren in ons eigen land.

Inkopen

Hoewel we in het euro-tijdperk leven is het omrekenen van de Zweedse prijzen het gemakkelijkst met de volgende vuistregel: 1 Zweedse Kroon = 1 oud kwartje.

Zweden heeft de naam duur te zijn, maar dat valt reuze mee zolang je niet uitgebreid uit gaat eten en wijn of sterke drank uit Nederland meeneemt. Een hamburger is daar echt niet duurder dan hier, en het bier dat in de supermarkt verkrijgbaar is, is ook goed betaalbaar. Het heeft wel 2,8 of 3,5 % alcohol in plaats van het bij ons gebruikelijke 5%.

Internet

Via internet is een schat aan informatie binnen te halen. Zo kun je je een goed beeld vormen van het gebied en de kanomogelijkheden. Een kleine greep:

www.stannakajak.com (klein zeekanocentrum in het beschreven scheregebied, vlakbij Tyrislöt; veel foto's)

www.kajak.nu (heel veel foto's van scherenkust, let op: zowel oostzee- als westkust)

www.ekonscamping.nu/ (camping bij Fyrudden; prima kanocamping)

www.sanktanna.com/skargardens.camping (camping bij Tyrislöt; goede kanocamping)

Wie meer informatie over relevante internetsites wil, moet mij even mailen:

pwoudstra@zeelandnet.nl